

SAINIS

Džena Andersone

SAINIS

Stāsti

821.174-32
An 138

Grāmata izdota ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu

Autores vāka dizains

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Džena Andersone, 2022

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-31-260-1

Dzeltenās podziņas

Ēna visu laiku skrien divus soļus pa priekšu. Lai kā Sabīne steigtos, nekādi neizdodas to panākt. Ēnai ir īsas kājeles un garas rokas. Sevišķi gara ir labā roka. Kā melna slieka tā izstiepusies līdz ceļgaliem. Uz leju to velk iepirkumu maisiņš, kurā sagulušas četras piena pakas un apaļš maizes kukulis.

Nešļava ir neparocīga, un tā velkas gandrīz pa zemi. Sabīne visiem spēkiem cenšas turēt nesamo tā, lai tas nepieskartos pie karstā, priekšpusdienas saulē sakusušā asfalta. Viņai ir bail sasmērēt somu vai – vēl ļaunāk – nejauši saplēst kādu no mīkstajām piena pakām. Tad mamma klieds un Sabīne saņems sodu.

Viņai ir bail, kad mamma dusmojas. Dažreiz mamma per Sabīni ar siksnu. Tas gan nenotiek bieži. Pārsvarā viņa vienkārši sabļauj un nerunā veselu nedēļu. It kā tādas Sabīnes nemaz nebūtu. Mamma klusēšana sāp visstiprāk.

Mamma savādi tukšām acīm staigā pa dzīvokli, atbild uz telefona zvaniem, skatās savā istabā televīziju, bet Sabīni nepamana. Sabīne tad nezina, kā uzvesties. Viņa ļoti grib kaut ko pateikt vai pajautāt. Taču baidās un neko nesaka. Sabīne mācās nerunāt.

Septiņgadīgajai Sabīnei šodien ir gaišzila kleita ar mazām, baltām puķītēm un dzeltenām podziņām. Šī ir viņas

mīļākā kleita. Tieši podziņu dēļ. Tās ir apaļas, gludas, ar mirdzošām kājiņām, un saulē tās vizuļo kā slīpēta dzintara gabaliņi. Laiku pa laikam Sabīne noglāsta podziņas, it kā pārbaudot, vai tās visas ir vietā, vai tik kāda nav pazudusi.

Atlicis pavisam nedaudz. Jātiek vien garām trīsstāvigajai, no pelēkiem ķieģeļiem būvētajai mājai, tālāk gar bērnodārza žogu līdz atkritumu konteineriem, tur jānogrīžas pa labi, un tieši pretī parādīsies liela un bezgalīgi gara māja.

Reizēm, kad rokas nav aizņēmtas ar smagiem iepirkumu maisiņiem un mammas nav mājās, Sabīne nostājas pie mājas ārsienas un, atmetusi galvu atpakaļ, mēģina saskatīt jumtu. Sabīne tic, ka tur augšā dzīvo Karlsons. Viņš noteikti dzīvo tieši uz šī jumta. Taču nams ir tik milzīgs, bet Sabīne – tik niecīga, ka viņai nekad neizdodas neko ieraudzīt. Jo ilgāk viņa skatās, jo vairāk māja līdzinās kuģim. Draudīgam, varenam kuģim, kas tūlīt pārbrauks viņai pāri kā tādai papīra laiviņai.

Šodien Sabīnei nav laika domāt ne par jumtu, ne Karlsonu, ar kuru viņa noteikti kādreiz sadraudzēsies. Viņai jāsteidzas mājās. Nedrīkst tūlāties, lai mamma nerātos. Sabīne tecīņiem vien, tik ātri, cik vien ļauj četras maisiņā klunkšķošās piena pakas, pamet savu apjukušo ēnu pie kāpņu telpas durvīm un dodas iekšā tieši lielā kuģa vēderā. Sabīne dzīvo pašā augšējā stāvā.

Viņa apstājas pie pastkastītēm starp pirmo un otro stāvu, lai atvilktu elpu. Pavisam īsu brītiņu. Gribētos nolikt nesamo uz grīdas, taču bail, ka mamma bārsies. Tāpēc viņa uzliek maisiņu sev uz kājām. Cauri plānajam audumam

viņa sajūt patīkami vēso piena paku pieskārienu. Arī kāpņu telpas gaiss pēc āra svelmes ir spirdzinoši dzestrš.

Sabīne vēl mirkli mēģina saskatīt, ko pastniece iemetusī kaimiņu pastkastēs. Taču neko interesantu tur nemana. Neviena krāsaina žurnāla, nevienas pastkartes. Tikai melnbaltu avīžu blāķi, nekā cita. Sabīne žigli aptausta savas dzeltenās podziņas, satver stingrāk tikliņu un soli pa solim kāpj augšā pa kāpnēm.

Viņa ir tikusi apmēram līdz pusei, kad priekšā izaug tumšs stāvs. Sabīne paceļ galvu un kāpņu laukumiņā ierauga melnmatainu puiku ar sinepju krāsas acīm. Puika ir jau pavisam liels, droši vien iet vienpadsmitajā vai pat divpadsmitajā klasē.

Sabīne pārliet maisu otrā rokā un grib tikt zēnam garām. Viņš strauji pagriežas. It kā būtu gaidījis tieši Sabīni. Abi ir tikai soļa attālumā viens no otra.

– Stāvi! – Viņš strauji pastiepj roku uz Sabīnes pusi.
– Un nekliedz!

Tikai tagad viņa pamana, ka puika rokā tur nazi. Tas ir šaurs, garš un spožs. Sabīnei ienāk prātā, ka nazis ir tikpat liels kā lineāls viņas skolas penālī. Un tikpat spožs kā maizes griežamais nazis, ar kuru mājās uz dēlīša var griezt kraukšķīgas karašas šķēles.

– Maku dod! – Puika ar brīvo roku saķer Sabīni aiz vienas no dzeltenajām podziņām. – Pat nemēģini bļaut! Uzreiz duršu, skaidrs?

Sabīne atlaiž vaļā iepirkumu maisiņu. Tas ar plakšķi nokrīt uz betona grīdas. Viņa grib pieliekties un to pacelt, bet tumšmataināis zēns ir cieši satvēris pogu. Sabīnei bail, ka tā notrūks. Viņa sastingst.

– Ātri, davai, maku dod! – viņš nošņācas gandrīz pie pašas auss un nozibina spožo nazi Sabīnei tieši gar seju.

Viņa ar roku pamāj uz nokritušā maisiņa pusi un neko neatbild. Puika, joprojām turot nazi izstieptā rokā, palaiz vaļā Sabīnes pogu un paķer no grīdas maisiņu. Viņš iebīda Sabīni stūrī starp logu un radiatoru. Citu pēc citas viņš rauj ārā no tīkliņa piena pakas un met tās uz grīdas. Pirmās trīs nokrīt veiksmīgi, bet ceturtā iepļīst, un no tās sāk skriet lielas, baltas lāses. Puika neliekas ne zinīs. Viņš ir atradis zem maizes kukuļa paslēpušos naudasmaku.

Ātri izzvejojis mazo pakavveida maciņu, zēns nosviež tukšo tarbu Sabīnei pie kājām. Maizes kukulis izripo uz netīrās grīdas. Puika iespiež nazi sev padusē, izgrābj no maka monētas un pārskaita tās. Tad ieber sīceni atpakaļ, iebāž maku sev bikšu kabatā un strauji pieliek nazi Sabīnei pie vēdera. Sabīne redz tā aso galu cieši pieskaramies pie gaišzilās kleitas drēbes. Viņa paskatās uz augšu un sinepju krāsas acīs mana tukšumu.

– Papīra nauda ir?

Sabīne jūt puikas karsto elpu pavisam tuvu. Viņa nodur skatienu, papurina galvu un pēta nazi, kas nostājies tieši pa vidu starp divām dzeltenām podziņām.

– Ko neatbildi? Latviski nemāki? – Viņš nez kāpēc atkal saķer Sabīni aiz kleitas pogas.

– Māku... – Sabīne pie sevis nočukst.

Zēns brīdi gaida. Sabīne aizver acis. Viņa mātās neredzēt. Taču sajūt rāvienu un dzird, kā nostirkšķ plānais kleitas audums. Puika ir norāvis dzelteno podziņu un nosviedis to lejā. Tad viņš ātri ieslidina nazi sev jakas kabatā.

– Pamēģini tikai kādam teikt, nositīšu... – Lēkdams pa trim pakāpieniem uzreiz, viņš nozūd lejā pa trepēm.

Sabīne nedzird, vai viņš vēl kaut ko saka, nemana aizcērtamies kāpņu telpas durvis. Viņa joprojām ir sastingusi stūrī starp logu un radiatoriem un cenšas saklausīt, kur, krītot un atsitoties pret pakāpieniem, aizripojusi dzeltenā podziņa. Sabīne pieiet pie kāpņu lentera un mēģina saskatīt, vai poga redzama kaut kur apakšējos stāvos. Viņa grib skriet lejā un sameklēt to.

Meitene saudzīgi paceļ no grīdas maizes kukuli un gruzos izvērtītās piena pakas, aši apslauka visu un saliek atpakaļ maisiņā. Pēc tam paņem saplēsto piena paku.

– Kur tu vazājies tik ilgi? – piepeši ieskanas mammas balss, griezīga kā modinātājpulkstenis. – Kur tu biji? Atbildi!

Sabīne paskatās uz augšu un starp kāpņu laidiem ierauga dūsmās saviebtu seju. Mammas mute kustas, viņa kaut ko saka. Sabīne mācās nedzirdēt.

Īsu brīdi viņa grasās skriet lejā pēc pogas, bet pārdomā. Ar vienu roku piespiež pie krūtīm pilošo paku, ar otru roku stiprāk satver nešļavu un iet augšā pa trepēm. Smagumu vairs nejūt. Bailes arī ne. Viņa atskatās, mēģinādama ieraudzīt nokritušo pogu. Taču tas neizdodas. Nekas, Sabīne domā, dzeltenā podziņa mani noteikti tur gaidīs.

Tu mani nemīli

Man kļūst nelabi jau brīdī, kad pamanu pieturai tuvojamies vajadzīgo autobusu. Kā milzīgs, zils tārps tas raustās, traušoties pāri asfalta risēm. Es nekad nebraucu ar autobusiem, jo man tajos paliek slikta dūša. Tāpēc mani neņem līdzī klases ekskursijās. Droši vien nākamgad, kad pabeigšu devīto klasi, būšu vienīgā, kas pēc izlaiduma ies mājās, nevis kopā ar pārējiem brauks uz kempingu svinēt.

Es vienmēr eju kājām vai braucu ar divriteni. Taču tagad man neder ne viens, ne otrs, jo slimnīca atrodas otrā pasaules galā. Pat tad, ja iešu ļoti ātri, tas prasīs stundas trīs. Šāda laika man nav. Apmeklētājus ielaiž tikai līdz septiņiem, bet pulkstenis jau tagad rāda ceturksni pāri trijiem.

Autobuss nosprauslojas un ar maigu švīkstoņu atver durvis. Uzvelku bāli zaļo masku, kas man ir daudz par lielu, un uzmanīgi virzos uz priekšgalu. Tā ir vienīgā vieta, kur dažkārt izdodas izturēt līdz galam. Brīvu sēdvietu nav. Autobusā visiem jāizretinās, un puse sēdekļu tāpēc aplīmēti ar sarkaniem krustiņiem. Tur nedrīkstot sēdēt.

Cenšos skatīties ārā pa logu un nedomāt par kņūdošo sajūtu rīklē. Neviļus pamanu tablo ar pulksteni un saprotu, ka man jābrauc vēl četrdesmit piecas minūtes. Ieelpoju pavisam dziļi. Maska pieplok man pie sejas kā sveša

āda. Es pārstāju elpot un aizveru acis. Autobuss vēl nav pusceļā, kad nelabuma vilnis uzrauj mani no pusmiega stāvokļa.

Es pat nevaru apsvērt domu tagad izkāpt. Tāda varianta nav. Uzmanīgi paeju vēl uz priekšu un atrodu brīvu laukumiņu gandrīz aiz šofera. Lēnām apsēžos uz grīdas, apskauju ar rokām ceļgalus un piespiežu seju tiem cieši klāt. Cilvēki apkārt sačukstas un pavirzās nostāk.

Rīstīdamās tieku līdz galapunktam. Līdzko autobusa durvis ir vaļā, skriešus metos ārā. Kaili bērzi stāv, kā nokauņējušies no spožās pavasara saules. Saspiedušies nelielā bariņā turpat aiz pieturas, tie pamāj man ar savām zaru rokām. Kādu brīdi pastāvu kopā ar tiem. Pagaidu, lai noplok nelabuma viļņi, līdz atkal varēšu iet.

Soļoju šķērsām pāri dubļainam laukam. Vasarā te viss ir aizaudzis ar zāli, ziemā – aizputināts ar sniegu. Steidzīgākie vienmēr iemīda šeit taciņu, lai nebūtu jāiet apkārt. Tagad taka ir pazudusi dubļu plančkā, un es sāku skriet, lai kedas nepiesmeltos pilnas. Slimnīcas sēta ir jau pavisam tuvu. Dzeltenā mūra ēka saulē krāsojas balta.

Beidzot tieku līdz caurlaidei. Sargs mani pazīst un paloka galvu. Es skrienu pa pagalmu labirintiem, garām administrācijas ēkai, aiz stieplu žogiem paslēptiem soliņiem, divām vientuļām strūklakām, tad nogriežos pa kreisi, kur aiz pastaigu laukuma ir sieviešu korpuss. Virtuves strādnieki netīros, baltos priekšautos smēķē turpat pie ieejas. Viņi neliekas par mani ne zinīs, un es metos augšā pa matētā stikla būrī ieslēgtām trepēm. Tieku līdz trešajam stāvam un nospiežu durvju zvanu.

Ilgī neviens neatver. Es zvanu vēl vairākas reizes. Sākumā ir dzirdama tikai balsu murdoņa, bet pēc brīža

atskan vairāki kliegzieni, tiem seko lamas, un tad atkal kāds kliegz. Pēc vairākām minūtēm durvis atveras. Sanitārs, skaļi čāpstinot, grauž lielu, zaļu ābolu. Uz auss viņam karājas maska tādā pašā krāsā kā manējā.

– Labdien, es pie mammas. – Tikai tagad attopos, cik aizsūsies esmu.

– Nekas nesanāks. – Sanitāram pār zodu notek ābola sula. – Mums karantīna izsludināta, apmeklētājus vairs iekšā nelaiž. Vai tad tev neviens nepateica?

– Man... man piezvanīja dakteris Meijers. Viņš teica, ka šodien es vēl varu atbraukt... un tad viss... nu, tās karantīnas dēļ... pēc tam gan vairs nevarēšot. – Es skatos uz zaļo ābolu, kam sātā palikusi nenonēmta rombveida uzlīme.

– Meijers? Pagaidi, man jāpaprasa. – Viņš aizcērt durvis ciet, noskrāpst atslēga, un tikai tagad es pamanu pie durvīm pielīmēto lapu ar uzrakstu: “Karantīna. Līdz ārkārtas stāvokļa beigām pacientu apmeklējumi pārtraukti. Pienesumus nodot pirmajā stāvā.”

Apsēžos turpat uz trepēm un klausos nerimstošajā murdoņā, kas spiežas cauri pa durvju apakšu.

Ierodas sanitārs un ar galvas mājieni iesauc mani iekšā. Ābolu ar visu uzlīmi viņš laikam ir apēdis. Ieeju un gaidu, kad viņš aizslēgs durvis un izraus no tām rokturi. Esmu šeit bijusi simtiem reižu, taču joprojām jūtos nedroši, tāpēc turos sanitāram aiz muguras, kamēr viņš mani pavada līdz satikšanās telpai.

Sanitārs kaut ko pie sevis dūngo un iet, plati vēzēdams rokas un kājas. Kamēr soļoju pa garo gaiteni, skatos tikai uz grīdu un sanitāra kājām. Izvairos no skatieniem, kas spiežas virsū no visām pusēm. Gar sienām izvietojušies drebelīgi, pie sevis kaut ko bubinoši stāvi pamīšus ar

sastingušām mēmām figūrām, kas pēta mani ik reizi, kad eju te cauri. Varu izbēgt no viņu skatieniem, bet ne no visapkārt vibrējošās, smacējošām tvaikam līdzīgās murdoņas.

Nezinu, vai viņi mani atceras. Cenšos par to nedomāt. Tagad galvenais ir turēties līdzī sanitāram. Man ir bail no šiem cilvēkiem, no visām šīm jocīgajām sievietēm. Šķiet, ka kuru katru mirkli kāda no viņām sagrābs mani aiz rokas un aizraus kaut kur prom.

Beidzot mēs esam pie satikšanās zāles. Sanitārs ielaiž mani iekšā. Šodien te neviena nav. Eju pa diagonāli cauri visai telpai un apsēžos ierastajā stūrī pie restotā loga, no kura redzama otra slimnīcas korpusa siena. Skatos ārā un mēģinu saskaitīt pretējās sienas augšējā rindā esošos ķieģeļus.

Noklaudz durvis. Es pazīstu mammas soļus. Viņa nāk ātri un noteikti.

– Viņi nelaiž mani pastaigāties! Ko tas nozīmē? – Mamma apsēžas man blakus uz koka soliņa, kas pieskrūvēts pie grīdas. – Cik pulkstenis?

– Puspieci, mammu. Tagad ir karantīna, laikam tāpēc nelaiž.

– Kas tev uz sejas? Kas tas ir? Kāda tu izskaties? Sibilla! Tu dari man kaunu! – Mamma norauj man no sejas zaļo masku, ātri izvelk no kabatas pelēku, saņurcītu tualetes papīru, saslapina to ar mēli un sāk tīrīt man seju. – Nevari muti nomazgāt? Tāds kauns!

– Mammu, dod man, es pati. – Mēģinu atņemt viņai papīra gabalu, bet viņai ir stipras rokas, un viņa, iespiežusi mani stūrī, ņemas no visa spēka tīrīt man vaigus un degunu.

– Un kas tev mugurā? Šausmas! – Mamma atraujas no manis kā no spītālīgas. – Netīra jaka! Un kedas! Ko tas nozīmē?

Viņa iekliedzas tik spalgi, ka pēc mirkļa durvis parauj vaļā sanitārs un uzmet man jautājošu skatienu.

– Es steidzos. Skrēju. Saproti? Mammu, tagad viss būs ciet – skolas, slimnīcas, viss ciet! Vīrusa dēļ. Es vairs kādu laiku nevarēšu tevi apciemot. Ir karantīna! – mēģinu viņu pārkliegt, lai paspētu ieskaidrot vismaz daļu no daktera Meijera teiktā. – Mammīt! Neuztraucies, ja es tagad kādu laiku nenākšu, labi?

Tīrās sagādīšanās dēļ es biju mājās, kad uz tēva mobilo telefonu zvanīja no slimnīcas. Tēvs, kā parasti, bija aizmidzis pie virtuves galda, glāžu un pudeļu ielenkts. Dakteris man tik vien spēja paskaidrot, ka šodien ir pēdējā diena, kad varu atbraukt pie mammas. Pēc tam slimnīcā nevienu vairs nelaidīšot. Valstī ir vīruss un tā tālāk. Dakteris vēl skaidroja kaut ko par pandēmiju, bet es ne pārāk labi sapratu. Skaidrs bija tikai viens – man jāpaspēj satikt mammu, pirms slimnīcu aizslēgs ciet.

– Ko? Ko tu tur runā? Nenāksi? Ko tu gribi teikt? – Saņurcītais papīra murskulis izkrīt mammai no rokām. – Tu mani nemīli?

– Mammīt! Nu ko tu runā? Protams, mīlu! Es tevi ļoti, ļoti, ļoti mīlu! Dzirdi? Es tev rakstīšu vēstules! Labi? – Mēģinu apskaut tumšpelēkajā flaneļa pidžamā ietērpto sa-springto stāvu. – Ārā ir pandēmija, vīruss, tāpēc...

– Ko tu tur runā? – Mamma nopurina mani nost. – Sākumā *tas* pārstāja nākt pie manis, tagad tu arī? Tu nemīli mani, nemīli mani...

Par to mamma sauc manu tēvu. Tā ir taisnība, tēvs patiešām jau sen vairs neapciemo mammu slimnīcā. Kopš tās reizes, kad mamma satrakojās un sanitāri ilgi viņu tvarstīja pa gaiteni, tēvs vairs nenāk. Es nekad nebiju redzējusi mammu tik stipru, skaļu un izveicīgu kā toreiz. Patiesību sakot, mans tēvs nekad nav bijis sevišķi spēcīgs, bet kopš tās reizes kļuvis pavisam švaks. Tagad no viņa pāri palicis vien saņurcīts, šļupstošs, pie galda sakņupis tēls.

– Mīļo mammīt, tā nav mana vaina, dakteris teica...

– Tu mani nemīli! – Mammai sašķiebjas mute, un viņa kļūst tik bēdīgi dusmīga, ka es nobīstos, vai viņa atkal nesatrakosies.

– Tagad visā valstī tā ir. Visā pasaulē, jā, dakteris teica, ka visā pasaulē. – Es virzos mammai tuvāk un mēģinu saķert bālās, stingrās plaukstas, kas nemierīgi lēkā viņas klēpī. – Varbūt kādu nedēļu vai mazdrusciņ ilgāk būs jāpagaida, es nezinu...

– Tu mani nemīli! – Mamma atrauj savas plaukstas no manējām, un viņas balss ir griezīgi augsta.

– Es tevi ļoti mīlu, es visu izdarīšu, ko tikai tu gribēsi, labi? Es apsolu, mammīt... Visu, visu...

Mamma netic, ka es viņu mīlu, un es nezinu, kā lai to pierādu. Nezinu, kā viņu pārliecināt. Man gribas raudāt, bet es to nedrīkstu. Mana raudāšana var satraukt viņu vēl vairāk.

Vēl ilgi apzvēru mammai savu mīlestību un skaidroju kaut ko par pandēmiju un karantīnu, līdz pēdējai minūtei meklēju galvā vajadzīgos svarīgos vārdus, taču tas viss neko nemaina, un pat tad, kad apmeklējuma laiks ir galā un divas sanitāres ved mammu atpakaļ uz palātu,

viņa skandē kā mantru: nemīli, nemīli, nemīli... Un vēl pēc tam, kad mamma ir prom un es eju atpakaļ pa to pašu nodaļas gaiteni cita sanitāra pavadībā, pie sienām piespiedušies trīcošie stāvi pie sevis murmina to pašu: nemīli, nemīli, nemīli...

Murdoņa sinhronizējas ar manu sirds ritmu, un, kad esmu ārā uz ielas, galvā skan tie paši lāstam līdzīgie vārdi. Aizspiežu ausis un skrienu. Tik ātri un mežonīgi, cik vien iespējams. Garām pastaigu laukumam, strūklakām, soliņiem, administrācijas ēkai un caurlaides būdai. Turpinu skriet līdz pat brīdim, kad esmu dubļainā lauka vidū, kur noslīkusi gājēju taciņa. Tad es apstājos un gaidu. Gaidu, kad sākšu raudāt. Taču asaras nenāk. Pavisam mierīgā solī sāku iet uz kailo bērzu pusi.

Pieturā stāv laikam tas pats, bet varbūt arī cits tārpveida autobuss. Mirkli svārstos – iekāpt vai ne. Tad atceļos, ka neko vairs nevaru nokavēt, ieelpoju rēno pavasara gaisu un dodos pa brauktuves dubļaino malu virzienā, kur pagaidām vēl atrodas mājas.